

Katsamá, Eléni: **Gorila na luni.**

Prev. Klarisa Jovanovič. Spremna beseda Igor Saksida. Medvode: Malinc, 2020, 395 str.

| M – 4. stopnja

| Dekleta | Odraščanje | Grčija | Matere in hčere | Arheološka najdbe | družina | identiteta
| osamljenost | pustolovščine | skrivnosti | slabovidnost | strah | tatvine | upornišstvo |
vrednote

Na domači strani založbe nejdemo prvih 16 strani romana in tole kratko predstavitev: V *Gorili na luni* grške avtorice Eléni Katsamá spremljamo odraščanje trinajstletne Marie, ki živi na grškem otoku, kjer je vsakodnevnost prepletena s fantastiko in zgodovino, individualnost pa z družinskostjo in družbenostjo.

Mojstrsko izpisano, presenetljivo in humorno besedilo, ki, podobno kot glavna junakinja romana, »vidi lepoto, skrito na najbolj nemogočih mestih«, s prvinami kriminalke in pustolovskega romana pripoveduje o tem, kako kratek in hkrati dolg je korak v odraslost ter kako težaven in obenem izjemen je. <https://www.malinc.si/sl/gorila-na-luni/>

Na koncu knjige sta spremna beseda dr. Igorja Saksida z naslovom *Anatomija strahu* in predstavitev prevajalke Klarise Jovanovič.

Spodbude za branje:

- Že sam naslov »Gorila na luni« in to, da gre za grški roman, spodbuja k branju, kajne? Gorila na luni se zdi nekaj fantastičnega, sodobne mladinske grške literature pa imamo zelo malo prevedene v slovenščino.

- **Knjigo priporočam mladim in odraslim bralcem, ki imajo radi crossover romane;** gre namreč za večplasten problemski roman, družbenokritičen in psihološki, prežet s fantastiko, zgodovino, kriminalom, nasiljem, družinskimi skrivnostmi ... pa tudi s strahom in osamljenostjo. Roman preveva tudi prijateljstvo, prostovoljstvo, poetičnost. Glavna oseba 13-letna Maria je tudi močno slabovidna, odrašča brez očeta, ki ga sploh ne pozna, torej spada v ranljivo skupino odrinjenih, dogajalni prostor je grški otok, kjer je poleti tako vroče, da zmanjka vode ... in se bukvičke čisto posuši. (Dodala sem fotografijo: *betonica officinalis*, bukvice ali navadni čistec.)

- Toliko vsega sem že omenila, zadnji čas je, da roman preberemo.

- In ko ga preberemo, se pogovarjamo o stvareh, ki nas vznemirjajo. Roman je tako kompleksen, da o vsem ne bomo mogli spregovoriti. Vsega niti ne razumemo. Prepričana sem, da je eno od sporočil pisateljice prav to. **»Maria, svet je bolj zapleten, kot si predstavljaš«,** je opravičujoče dodal Kostis, kot bi mi bral misli. **Seveda, tako lahko pojasnimo prav vse. Z zapletenostjo tega sveta.**« (str. 324) V ugotovitvi je čutiti nemelo zagrenjenosti, se strinjate? Gre za Marijino »bolečino odraščanja«, toda njeno bolečino lahko občuti sleherni bralec, kajti odraščanje - če je pravo - je vseživljenjsko ...

- globljemu razumevanju romana lahko prispeva Maria sama, ki se predstavi takole:

»Razloga, zaradi katerih naštevam svoje telesne pomanjkljivosti, sta dva: po eni strani so ravno telesne pomanjkljivosti izoblikovale moj značaj, po drugi pa je vse, kar trdim, čista resnica. Izza svojih očal – če že vztrajam pri čisti resnici – sem videla reči zelo jasno, nemara še jasneje od vseh drugih. (Marsikdo mi bo oporekal, dokler ne bo na svet pogledal s tujimi, torej z mojimi očmi.) In kmalu sem – če naj razkrijem tudi drugo plat medalje – sama in daleč od kakršnekoli dejavnosti razvila edinstveno sposobnost opazovanja, dokaz, da ni nič, kar se zgodi človeku, naj bo še tako grozovito, samo slabo. Odtlej sem videla lepoto, skrito na najbolj nemogočih mestih, denimo v drevesnih krošnjah ali v dlaki potepuškega psa. Videla sem jo, kako mirno plava ob rečnem bregu, kako se izliva v blato, kako se suši na obrežnem kamenju, nato pa se nenadoma odrine proti nebu in vzleti.

Vse sem videla kristalno jasno. Žuželke, ljudi in živali. Videla sem Džun. Jasno sem videla stvari, ki ne obstajajo. Tiste, ki jih je Džun samo slutila. In tako je Džun postala moja neprecenljiva prijateljica.« (str. 18-19)

- Prav to, da je Džun Mariina neprecenljiva prijateljica, je zelo pretresljivo. Poudarja ne le njene svojske občutljivosti in sposobnosti, ampak tudi globoko osamljenost deklice, ki odrašča brez očeta, s kopico družinskih nerazrešenih skrivnosti, s hladno in grobo materjo, ki je že od šestega leta ne kliče mama, ampak po imenu Joana Palmira. Džun je tigrica, ki gleda iz pragozdnega grmovja, na stenski sliki v njuni hiši. Si sploh zmoremo predstavljati stisko otroka, ki ima za prijateljico naslikano tigrico?! (Čeprav ... vemo iz pravljic za domišljijske pse, nagajive zajčke idr.) Toda prav Džun zaobjema celotno besedilo: avtorica je namreč na začetek knjige postavila tale citat (str. 3): »Tiger, tiger, ki plamtiš svetel v dnu goščav noči, katerih nesmrtnih oči in rok je tvoje strašno skladje plod?« (William Blake, prev. Veno Taufer, Mladinska knjiga, 1978).

- In na zadnji strani besedila najprej pojasnjuje, da so Minosov prstan res leta 1928 našli v Knososu in Tutankamonovo oko leta 2011 v nekropoli v bližini naselja Orthi Petra na Kreti, nato pa sklene, da je vse drugo plod njene domišljije, »čeprav sem tistega večera, ko sem pisala zadnje vrstice knjige, ki jo držiš v rokah, v resnici zagledala Džunine oči, ki so iz teme strmele vame.« (str. 379)
- Tudi prvi del romana ima naslov »Džun iz džungle«, in citat, ki sem ga prepisala, je od tam. Roman ima tri poglavja: drugi ima naslov »V globinah, na višavah« in citat iz Saint-Exupéryjevega *Malega princa*, tretji pa ima naslov »Skarabeji Penny Lee« in citat iz Goethejevega *Fausta*. Citatov ne bom več prepisovala, ker ne vem, če vas to sploh motivira za branje ... ;)
- Čeprav ... iz te knjige bi marsikaj lahko prepisala, fotografirala kakšno stran ... ali pa jo celo iztrgala, kot je to počela Maria. Ta njena zbirka me tudi kot mentorico branja precej vznemirja. »Drugo zbirko so sestavljale strani, iztrgane iz najrazličnejših knjig. Iz vsake knjige, ki sem jo prebrala, sem vedno iztrgala eno ali več strani in jih pridružila preostalim. Dodala sem nekaj grobih popravkov in odlomke povezala v smiselno celoto ter tako počasi, med uničevanjem prebranih knjig, sestavljala povsem novo, ki je že pridobila epske razsežnosti. V prostem času sem, zlekljena na divanu Joane Palmire, listala po tej čudoviti knjigi: v njej je Frankenstein sedel zraven Zajca in skupaj z njimi pil čaj v nori Aličini družbi, namesto Beth iz *Malih žensk* je v njej umrla Alica, toda proti dnu strani je oživila in se zaljubila v Pipa iz *Velikega pričakovanja*, Kositrni vojak je iskal svoje srce v Srednjem svetu, Ostržek je v kitovem trebuhu srečal Jona in tako naprej.« (str. 37). Prvo Mariino zbirko so sestavljala barvna ptičja peresa, tretjo pa miniaturne amfore neznanega izvora, ki jim je pravila vrčki, in odigrajo v nadaljevanju pomembno vlogo v zgodbi (Maria pomaga arheologom pri izkopavanju).
- Zdi se mi, da z navajanjem odlomkov, s katerimi želim vsaj delno pojasniti roman, pravzaprav dodatno zapletam ali pa ... vse bolj je jasno, da romana (kot sveta!) ni mogoče povsem pojasniti ☺ (Tudi dr. Igor Saksida v spremni besedi razmišlja nekako tako.)
- Se nam zdi naslov »Gorila na luni« ustrezen? Bi bil morda boljši naslov »V Bukvičju« ali morda »v bukvičju« ali kaj podobnega? V Bukvičju bi poudaril nepreglednost in zapletenost sveta na zemlji, ne bi pa zaobjel fantastičnosti življenja, kot ga občuti Maria, se strinjate? Bi vi vendarle predlagali kak drug naslov?
- Zelo všeč mi je, ker v slovenskem prevodu imena ohranjajo naglase, ki pa jih jaz žal ne znam natipkati: torej Eléni in ne Eleni itd. Tako tudi prevod ohranja nekaj grškega.

Nadaljnje spodbude za branje:

- Podobno kot Maria sestavimo vsak svojo zbirko strani iz knjig, ki so nam ljube, in jih povežimo po svoje! Listov ne trgamo iz knjig, seveda ne, pač pa jih fotografiramo ali prepišemo (prepisovanje je itak priporočljivo, ker medtem pazljivo preberemo besedilo).
- Ali pa bi morda naredili skupaj takšno zbirko? Vsak prispeva stran (ali vsaj citat) iz svoje najljubše knjige in jih skupaj sestavimo v naključno zbirko!?